

Bliže kot je Božja beseda izvirniku, manj nam je domača

Slovenci smo po zaslugi Primoža Trubarja in Jurija Dalmatina med prvimi imeli možnost prebirati Božjo besedo v domačem jeziku (v celoti že leta 1584). Njuno delo je bilo oranje ledine, zato ga ni mogoče primerjati z ničemer, kar smo imeli poprej. Drugače pa je s kasnejšimi prevodi *Svetega pisma*: da prevajalci s preoravanjem že zorane njive ne bi naredili več škode kot korigisti, so/bi morali pri prevajanju poleg latinskega prevoda oziroma grškega in hebrejskega izvirnika upoštevati tudi obstoječe slovenske prevode, saj so (bili) prav prevodi *Svetega pisma* – seveda predvsem Dalmatinov – temelj slovenskega knjižnega jezika, pomembno pa so vplivali tudi na druga področja naše kulture.

Tega so se vsaj na začetku zavedali tudi prevajalci *Slovenskega standardnega prevoda* (SSP) iz leta 1996, zakaj v *Predstavitvi prevoda* so napisali, da “načelo prevajanja po izvirniku seveda ne pomeni suženjske zvestobe izvirnemu besedilu”. A temu hvale vrednemu vodilu prevajalci niso bili dolgo oziroma dovolj zvesti, kajti preglasila ga je očitno premočna želja po skladnosti posredovane Božje besede z izvirnikom. V *Predstavitvi prevoda* namreč piše tudi, da “se je pri prevajalcih krepila zavest, da se morajo skrajno truditi za zvestobo v prevajanju”, in da je bil na koncu prav zaradi premajhne točnosti (evangeliji naj bi bili “pogosto bolj parafraza kot točen prevod”) in “strožjega upoštevanja načela skladnosti z izvirnikom” temeljito spremenjen tudi jubilejni prevod *Nove zaveze* iz leta 1984 (JUB). Načelu zvestobe izvirniku so proti

koncu redakcije po lastnih besedah podredili celo blagoglasje psalmov!

“Sodba o tem, kako se je prevajalcem posrečilo izraziti svetopisemsko oznanilo v sodobni slovenski besedi, je prepuščena bralcu”, pa je misel v *Predstavitvi prevoda*, ki me je spodbudila, da svojo sodbo po nekajletnem odlaganju vendarle prelijem na papir. Da bi lahko bila naslednja različica SSP boljša, je namreč treba povedati, kje so ga (po)lomili prevajalci zdajšnje, zakaj le spoznana napaka ali pomanjkljivost je lahko odpravljena.

Jezik

Izvirna Božja beseda so tisti prevodi, ki so ohranjeni v narodovem spominu

Prejšnji prevod *Svetega pisma*, t.i. ekumenska izdaja (EKU), ima letnico 1974, v resnici pa je še veliko starejši, saj gre za priredbo mariborske izdaje iz let 1959–1961, v katero je bil vključen redigirani ponatis prevoda *Nove zaveze* iz let 1925–1929 in prvega dela *Stare zaveze* iz leta 1939. Lahko si torej mislimo, kolikšen vpliv je imel na Slovence in slovenščino prevod, ki smo ga bolj ali manj nespremenjenega uporabljali skoraj celo 20. stoletje, se pravi v času, ko je pisana beseda doživela nesluten razcvet.

Še vedno opazen je tudi vpliv najstarejših prevodov *Svetega pisma*. Pravzaprav “opazen” ni najboljši izraz, saj so določeni svetopisemski izrazi, ki jih obravnavam v nadaljevanju, trdno, bržkone za vekomaj vgrajeni v naš jezik, kulturo in celo znanost. Poseganje v takšne gradnike slovenskega jezika

nikakor ne bi smelo biti dopustno, pa naj bodo prevodno točni ali ne. So namreč del naše kulture in izročila, ki (je) prehaja(l) iz roda v rod in bi moral prehajati tudi iz prevoda v prevod.

Toda prevajalci SSP takšnih zadržkov prepogosto niso imeli, saj so si dovolili spremeniti celo enega izmed najbolj znanih svetopisemskih stavkov (Luka 1,38), v katerega ključno besedo **dekla** ni pred njimi v skoraj pol tisočletja posegel nihče, niti prevajalci jubilejnega prevoda iz leta 1984 ne:

“Pole, **jest sim dekla tiga Gospuda ...**”

[Dalmatin 1584];

“Glej, **dekla sem Gospodova ...**” [Chráska 1914, EKV 1925-1974, JUB 1984];

“Glej, **Gospodova služabnica sem ...**”

[SSP 1996].

Kaj si ob tej spremembi mislijo redovnice, ki so si besede Božje matere vzele za življenjsko vodilo, raje ne pomislim. Vsekakor pa razlikovanje med deklo/hlapcem kot poklicem in služabnico/služabnikom kot nekomu povsem vdano osebo, omenjeno v *Predstavitvi prevoda*, tega posega ne opravičuje, kajti če ima lahko dvojni pomen (tj. poklic in vdanost) izraz **služabnica**, ga ima lahko tudi izraz **dekla**.

Tudi sklicevanje na izvirnik (izvirni grški izraz **doule** pomeni dobesedno ‘sužnja’) ali na tuje prevode tu ne pomaga, saj številni drugi narodi, če lahko verjamem našim slovarjem, ne ločijo med deklo in služkinjo ali služabnico. Pač pa imajo in zanesljivo uporabljajo poseben izraz za deklo Nemci (**Magd**, ki izvira iz iste prabesede kot izraz **Mädchen** za ‘dekle’), in ti so ga konec 20. stoletja še vedno imeli v svojih prevodih *Svetega pisma* (npr. v t. i. münchenški izdaji *Nove zaveze* iz leta 1998, ki prav tako kot naš SSP temelji na grškem izvirniku).

Primerjava s tujimi prevodi torej pove, da bi morali (tudi) Slovenci na to svojo zgodovinsko upravičeno jezikovno posebnost paziti

kot na punčico svojega očesa, ne pa da se ji vplivni posamezniki v imenu nas vseh tako zlahka odpovedujejo celo v *Svetem pismu*.

Nekatere neupravičene posodobitve svetopisemskega besedila so zakrivila že prevajalci v 19. in na začetku 20. stoletja. Morda najočitnejše je (bilo) preimenovanje Noetove **barke**, ki izvira iz prvega slovenskega prevoda, v **ladjo**. In dasi se ta posodobitev ni prijela ne med ljudstvom ne v znanosti (ta školjke z latinskim imenom *Arca noae* imenuje **Noetova barčica**, ne “Noetova ladjica”), prevajalci pri njej še kar vztrajajo. Še huje pa je to, da z njo mešajo tudi otroke! V otroških izdajah *Svetega pisma* namreč najdemo stavke, kakršen je “Noe gradi velikansko **ladjo**, **ki se imenuje barka**” v iz angleščine prevedenih *Zgodbah iz Svetega pisma* (2004). Angleški otroci najbrž res ne vedo, kaj pomeni izraz [Noah’s] **ark**, slovenskim pa pač ni treba pojasnjevati, da je barka (lahko) isto kot **ladja** - še posebej ne na tak pomensko nesmiseln angleški način. In ker je isti prevajalec še štiri leta prej v *Otrokovem prvem Svetem pismu* tej ‘ladji’ rekel samo “**barka**”, morajo potem starši začudenim otrokom razložiti, da se “Noetovi ladji” v resnici reče samo **Noetova barka**.

V prizadevanju za uveljavitev novega prevoda *Svetega pisma* so torej prevajalci slovenskih otroških svetopisemskih knjig precej podobni pravopiscem, ki upe za uveljavitev svojih za odrasle večinoma nesprejemljivih novotarij prav tako polagajo v najmlajši rod, podvržen obdelavi v šolskem sistemu, katerega neupravičeno nedotakljivi del je tudi njihov napak in slabih rešitev poln *Slovenski pravopis*.

V slovenščini poznamo reklo **precejanje komarjev**, ki izvira iz Japljevega prevoda *Svetega pisma*. Toda ti **komarji** so bili že v naslednjem prevodu “popravljeni” v **komarja**:

“Vi slejpi pelavzi, **kateri komarje precejate ...**” [Japelj 1784-1786];

“Slepi vodniki! **kteri komarja precejate ...**” [Wolf 1856-1859].

Zakaj pravim, da so bili “popravljeni”? Ker je z izvirno grško besedo **konops** v rešnici mišljena **vinska mušica**! Vinske mušice in ne krvosesi komarji se namreč tako rade zadržujejo ob vinu ali sadnem soku, da pogosto padejo vanj - od tod “precejanje”. V mnogih drugih jezikih so izraz povsem ustrezno prevedli z besedo, ki enako kot izvirna grška pomeni tako komarja kot kakršnokoli drugo mušico (npr. angleško **gnat**, latinsko **culex**, poljsko **komar**), pri nas pa je **mušica** postala **komar**, čeravno je komar za nas nekaj povsem drugega kot (vinska) mušica.

Tej mušici se je zelo približal že Dalmatin: “Vi slepi vojarni, **kir muho precejate ...**” [Dalmatin 1584],

a so bili drugi prevajalci potem tako zelo in predvsem tako dolgo “pametnejši” od nje-ga, da bi bilo danes popraviti komarja v mušico enako nesprejemljivo kot je nesprejemljiv npr. popravek dekle Gospodove v Gospodovo služabnico.

Če pa bi v slovenskih prevodih ostali ponarodeli Japljevi **komarji** (ti so kasneje oživeli le še v Chráskovem protestantskem prevodu leta 1914), bi bil to kljub pomenski neustreznosti svetel zgled ohranjanja naše jezikovne dediščine. A se je namesto njih tudi v SSP žal obdržal “izvirni” in pomensko nič bolj ustrezen **komar**. Pač pa so si naši prevajalci na začetku 20. stoletja privoščili namesto komarja “popraviti” nič krivo **kamelo** v **velbloda** in potem v jubilejnem prevodu leta 1984 spet **velbloda** nazaj v **kamelo**!

Pa še na nekaj je treba opozoriti: v SSP ravno pri tem nesrečnem komarju in nekoliko srečnejši kameli ni nikakršne opombe, dasi bi se dalo v zvezi z njima še marsikaj zanimivega in poučnega povedati, mdr. to, da Judom žuželk in kameljega mesa ni (bilo) dovoljeno uživati, ker te živali veljajo za nečiste (zato so mušice “precejali”!), in da Jezuso-

ve besede niso bile mišljene kot kritika dla-kocepljenja, kakor se je uveljavilo med ljudmi, marveč kot kritika nedoslednega ravnanja vsemogočnih, nedotakljivih.

V naš spomin so se trajno vtisnile tudi bržčas najbolj znane besede apostola Petra, s katerimi je odgovarjal na Jezusovo ponavljajoče se vprašanje “Simon, Janezov sin, **ali me ljubiš?**” (Janez 21,15-17).

“Da, Gospod, **ti veš, da te ljubim**”,

je pisalo v ekumenski izdaji in vseh prejšnjih prevodih, jubilejni in standardni prevod pa prinašata drugačne Petrove besede:

“Da, Gospod, **ti veš, da te imam rad**” [JUB 1984, SSP 1996].

Spremembo – v “**Ali me imaš rad?**” so spremenili tudi tretje Jezusovo vprašanje – so prevajalci utemeljili s tem, da gre v grškem izvirniku za dve različni besedi z različnima pomenoma. Ker pa obe besedi v svojem bistvu pomenita **ljubezen** (Jezusov dvakratni **agapao** pomeni ‘darovanjsko, posvečeno ljubezen’, Petrov **phileo** pa ‘prijateljsko ljubezen’), bi se z dolžnim spoštovanjem do obstoječe slovenske Božje besede in do slovenskih bralcev *Svetega pisma* razliko med njima dalo opisati tudi brez poseganja v enega najbolj znanih odlomkov, še posebej zato, ker v slovenščini, ko gre za razmerje med ljudmi, **imeti rad** pomeni isto kot **ljubiti**: Petrovi odgovori in zadnje Jezusovo vprašanje bi lahko ostali takšni, kot so bili že skoraj pol tisočletja, v opombi pa bi prevajalci bralcu pojasnili, kako se glasijo v izvirniku in zakaj. Saj zato vendar so opombe!

Angleži in Američani, po katerih se v zadnjem času tako radi zgledujemo, se zaradi pomenskih razlik med dvema grškima besedama, kot kaže, ne vznemirjajo: v vseh pomembnejših prevodih od leta 1534 do 2001 je tako za Jezusa kot Petra vedno uporabljena ista beseda **love** (‘ljubiti’), čeprav imajo za ‘imeti rad’ na razpolago celo več besed kot mi. Le darbisti imajo v svojem prevodu s konca 19.

stoletja Petrove besede prevedene v "... I am attached to thee" ('... sem navezan nate'), v prevodu baptista Weymoutha iz leta 1903 pa so uporabljene besede "... you are dear to me" ('... si mi drag').

Enako kot pri nas pa so besedilo spremenili v nekaterih drugih slovanskih prevodih, npr. v češkem, v katerem Peter na vprašanje "... miluješ me?" po novem namesto "... te miluji" odgovarja "... té mám rád".

Za Slovence torej pravi izvirnik Božje besede niso starodavni grški in hebrejski zapisi, marveč tisti prevodi, ki so ohranjeni v narodnem spominu. *SSP* se je od tega našega izvirnika s spremembo dekle Gospodove, Petrovega "ljubim" ter drugimi posodobitvami (in "posodobitvami"), katerih vzorec opisujem v nadaljevanju, oddaljal bolj, kot bi se smel.

Je bila zvestoba grško-hebrejskemu izvirniku izgovor za pretirano posodobitev in s tem osiromašenje svetopisemske slovenščine?

Ekumenska izdaja *Svetega pisma* je bila skozi velik del 20. stoletja zatočišče neštetihsaj v zadnjih desetletjih malo uporabljanih, a (ravno zato toliko bolj) lepih slovenskih besed in stavčnih posebnosti. Te izbrane besede in navdihujoče stavčne posebnosti, zlasti nič več običajen, pogosto že kar pesniški vrstni red besed, dajejo ekumenski Božji besedi večinoma ravno pravšno vzvišenost nad vsakdanjim knjižnim in pogovornim jezikom ter pridih starinskosti, kakršen pritiče knjigi, katere začetki so starejši od naše ere.

V *SSP* so bile premnoge izbrane besede in stavčne posebnosti nadomeščene s povsem vsakdanjimi različicami, ki nemalokrat zvenijo (pre)trdo, predvsem pa bralcu ali poslušalcu ne dajejo občutka, da gre za pripovedi, pisma, pregovore in stihe iz davnine. In ker se je takšno posodabljanje jezika prepletlo še z zavestnim približevanjem grške-

mu in hebrejskemu izvirniku, se je nastali prevod s svojo pretirano sodobnostjo in mestoma preveliko (dobesedno) zvestobo izvirniku ter posledično izrazno osiromašenostjo in tuhostjo zameril marsikateri slovenski (verni) duši.

Nekateri v nadaljevanju navedeni primeri kažejo, da je v *SSP* bolj kot za usklajevanje z izvirnikom (navsezadnje je temeljil na grškem izvirniku tudi prevod *Nove zaveze* v ekumenski izdaji!) šlo za nepotrebno in pogosto celo škodljivo posodabljanje jezika. Da je bilo posodabljanje jezika dejansko ena od prednostnih nalog prevajalcev, je razvidno tudi iz *Predstavitve prevoda*, kjer je kot drugi od štirih razlogov za nov prevod navedena puhlica "razvoj slovenskega jezika", s katero sicer naši jezikoslovci tako radi opravičujejo svoje novotarije, lektorji pa preganjanje nekaterih povsem neoporečnih besed, ki imajo to smolo, da je v *SSKJ* poleg njih navedena t.i. navadnejša sopomenka ali pa oznaka "starinsko".

Res je, da jezik ekumenske izdaje na marsikaterem mestu ni le starinski, marveč dejansko zastarel ali neustrezen, a prevajalci, ki so se ga namenili posodobiti, bi se morali zavedati, da ni isto, če se posodobi ali uskladi z izvirnikom starinski izraz, ki ni nič posebnega in morda celo ne poznamo več natančno njegovega pomena, ali pa izraz, ki ima svojo moč in je morda celo še vedno dokaj v rabi.

Nekaj primerov (poleg že opisane "dekle" in "barke") jezikovnega osiromašenja *SSP* in s tem, gledano dolgoročno, tudi osiromašenja slovenščine:

a) V skoraj vseh dosedanjih prevodih je na začetku *Prve Mojzesove knjige* (1,3) pisalo:

"... 'Bodi svetloba!' In bila je svetloba" [Wolf 1856-1859, Chráska 1914, EKV 1925-1974] ali "... 'Bodi luč!' Inu je bila luč" [Dalmatin 1584].

Toda v *SSP* so iz besede “bila”, ki je najbolj smiseln in skladen par besedi “bodi”, zaradi česar domuje tudi v skoraj vseh tujih prevodih *Svetega pisma*, naredili “nastala”:

“... ‘Bodi svetloba!’ In nastala je svetloba” [SSP 1996].

b) V Matejevem evangeliju (2,8) smo doslej brali:

“Pojdite in natančno poizvedite po detetu” [EKU 1925-1974, JUB 1984],

v *SSP* pa sta se namesto glede na čas dogajanja povsem ustreznega izraza “poizvedite po” (ali “vprašajte po” iz še starejših prevodov) znašli besedi “raziščite glede”, ki bolj sodita v današnji čas, ko imamo vse polno najrazličnejših raziskovalcev in raziskovalnih metod:

“Pojdite in natančno raziščite glede deteta” [SSP 1996].

c) V slovenščini ima beseda **zemlja** več pomenov. Enega od njih zelo dobro ponazorijo primer rabe iz *SSKJ*, v katerem **domača zemlja** pomeni ‘domovina’: “še mlad je zapustil domačo zemljo”. Zato ni najbrž nikogar motilo, da je v *Svetem pismu* dve stoletji pisalo (Matej 2,6):

“Inu ti, **Bethlehem**, Judovska zemlja ...” [Japelj 1784-1786].

“In ti, **Betlehem**, zemlja Judova ...” [Wolf 1856-1859, Chráska 1914, EKU 1925-1974].

Zdaj so prevajalci to spremenili v:

“In ti, **Betlehem**, **dežela** Judova ...” [SSP 1996].

Površen raziskovalec bi lahko sklepal, da so se s tem čisto zares vrnili k izvirniku, kajti za prevod **dežela** se je odločil že Dalmatin, vendar pa se njegov prevod od *SSP* razlikuje v zelo pomembni podrobnosti - vsebuje tudi predlog “v”:

“Inu ti, **Betlehem**, v **Iudouski deželi** ...” [Dalmatin 1584].

Prav tako ostaja dejstvo, da tako kot naša **zemlja** tudi izvirna grška beseda **ge** najprej pomeni ‘orna zemlja’ in ‘tla’, šele nato ‘kop-

no’, ‘dežela’ in ‘del ozemlja’. Glede na to, da Slovenci rečemo **dežela** obsežnejšemu(!) zao-kroženemu ozemlju, torej najbrž res ne bi smelo biti dvoma, da je v primeru mesta(!) Betlehem z grškim **ge** mišljeno to, čemur rečemo **zemlja** (npr. v znamenitem naslovu “Na svoji zemlji”), ne pa **dežela**. Še posebej, ker **dežela** Judova ni Betlehem, marveč Judeja (npr. v Izaija 19,17).

Vse to pomeni, da je poleg prevoda “**zemlja** Judova” zares smiseln samo še Dalmatinovo-jubilejni “v Judovi deželi”, ki mu pritrjujejo tudi mnogi tuji prevodi, mdr. angleški standardni (2001) in slovaški:

“Ti, **Betlehem**, v Judovi deželi ...” [JUB 1984].

č) Seznam nekaterih besed iz izrazno bogate prilike o bogatinu in ubogem Lazarju (Luka 16,19-31), ki so bile v *SSP* po nepotreb-nem zamenjane, je sam po sebi tako zgovoren, da ne potrebuje dodatnih pripomb:

EKU 1925-1974	SSP 1996
bil je	živel je
bogatin	bogataš
v škrlat in tančico	v škrlat in dragoceno tkanino
siromak	revež
turi	rane
se je želel nasititi	rad bi se najedel
kraljestvo mrtvih	podzemlje
prejel dobro	dobil svoje dobro
od tod - od ondod	od tod - od tam

V tej priliki so prevajalci *SSP* zagrešili tudi neverjetno slovnično napako, ko so v istem stavku združili nikalnico **ne** in veznik **toda**:

“Ne, oče Abraham, **toda** če pojde kdo od mrtvih k njim, se bodo spreobrnili” [SSP 1996].

Veznik **toda** se namreč lahko rabi le za izražanje nasprotja s prej povedanim, kar v navedenem primeru zaradi nikalnice na začetku stavka ni smiselno (veznik **toda** bi lahko sledil le pritrditvi “Da, oče Abraham”!).

V prejšnjih prevodih je bil stavek slovnično neoporečen:

“**Nikakor**, oče Abraham, **temveč** če pojde kateri od mrtvih k njim, se bodo spreobrnil” [JUB 1984];

“**Ne**, oče Abraham, **temveč** ako pojde do njih kdo izmed mrtvih, se bodo spokorili” [EKU 1925-1974];

“**Ne**, oče Abraham, **ampak** če kdo od mrtvih pride k njim, se bodo izpokorili” [Chráska 1914].

Ta spodrseljaj, ki je v *SSP* nastal kljub sodelovanju kopice slovenistov, je lep opomin prevajalcem, da spreminjevalsko pretiravanje, najsi bo v imenu posodabljanja jezika ali v imenu zvestobe izvirniku, ne more prinesiti nič dobrega.

d) Posodobitev(?) jezika, ki niso bile nujne, je v *SSP* še nešteto, zato pod to točko navajam le še nekaj naključno opaženih izrazov, ki so se pri prevajalcih po krivici znašli v nemilosti:

EKU 1925-1974	SSP 1996
hotnica	vlačuga
nečistnica	vlačuga
hotnik moških	homoseksualec
spočela	zanosila
da porodi	da bo rodila
sad telesa	telesni sad (toda sad tvojega telesa!)
otročiči	otroci
rodovina	rodbina
k moji rodovini	k mojemu sorodstvu
od lakote ginem	umiram od lakote
imetje	premoženje
nareja	izdeluje
k letu osorej	čez leto dni
pot (m.), npr. nekaj pota	pot (ž.), npr. malo poti
Bog nebes	Bog neba
dasi	čeprav
ko	kakor
zopet	spet
zakaj (veznik)	kajti

d1) Nekateri izrazi, npr. **hotnica** in **nečistnica**, so bili v *SSP* spremenjeni dosledno, v vseh primerih, nekateri pa le v določenih primerih, a ne nujno po kakem logičnem ključu, temveč tudi kar tako, brez opravičljivega razloga. Tako je npr. v *Prvi Mojzesovi knjigi* (14,16) v istem stavku **imetje** enkrat ostalo **imetje**, enkrat pa postalo **premoženje**, čeprav je izvirna hebrejska beseda obakrat ista:

“In spravil je nazaj vse **imetje** in tudi svojega brata in njegovo **premoženje** je spravil nazaj ...” [SSP 1996].

Če bi si prevajalci tudi sicer dosledno prizadevali za izrazno pestrost *SSP*, bi verjel, da je šlo za to, tako pa se takemu prevodu lahko samo čudim, kakor se čudim tudi temu, da so starinske **nečistnice** posodobili(?) v **vlačuge**, čeprav so enako starinski **nečistniki** ostali **nečistniki**. Iz grškega izvirnika je jasno razvidno, da so s to besedo mišljene moške vlačuge (grško **pornos**), torej **vlačugarji**. In če se prevajalcem ta izraz ni zdel primeren za *Sveto pismo*, se jim tudi njegova ženska različica ne bi smela.

Da so prevajalci *SSP* v usta svetega Pavla (mdr. v *Prvem pismu Korinčanom* 6,9) namesto za tisti čas ustreznih **hotnikov moških** (grško **arsenokoites**) položili sodobne **homoseksualce**, je pa isto, kot če bi se namesto za izraz **vlačuga**, s katerim so neupravičeno nadomestili precej manj surova izraza **hotnica** in **nečistnica**, odločili za resnično sodoben, a tuj in zato za *Sveto pismo* seveda še manj primeren izraz **prostitutka**.

d2) Zelo narobe je tudi, da se prevajalci *SSP* med nerazumljivim spreminjanjem moškega spola samostalnika **pot** v ženskega niso ustavili niti pred oviro v obliki znamenitih Gospodovih besed (Izaija 55,8):

“**Kajti** misli moje niso vaše misli, tudi **vaša pota niso moja pota**” [Chráska 1914];

“**Zakaj** moje misli niso vaše misli in **vaša pota niso moja pota**” [EKU 1925-1974];

“Kajti moje misli niso vaše misli in vaše poti niso moje poti” [SSP 1996].

Prevajalci SSP so ga lomili tudi pri spreminjanju težko prevedljivega in sploh že v izvirniku precej nejasnega stavka (Izaija 54,16):

“Glej, jaz sem ustvaril kovača, ki razpihuje **goreče** oglje in **nareja** orožje **po svojem poslu**” [EKU 1925-1974];

“Glej, jaz sem ustvaril kovača, ki razpihuje **tleče** oglje in **izdeluje** orožje **za njegovo delo**” [SSP 1996].

Za začetek je nenavadno, da so prevajalci **goreče oglje** popravili v **tleče** in ne v **žareče**, če se jim **goreče** ne vem zakaj ni zdelo prav. Kovač bi namreč na **tlečem oglju** zaradi prešibkega ognja in premajhne vročine težko kaj skoval, zato je veliko bolj verjetno, da med(!) kovanjem razpihuje **žareče** ali celo **goreče oglje**, da mu ogenj ja ne bi pojenjal. In res, v tujih prevodih je v zvezi s tem vedno govor o ‘ognju’, ‘plamenu’, ‘gorenju’, pa tudi v naših najstarejših prevodih je pisalo, da kovač “**ogljje v ognji piha**”.

Bolj zapleten je zadnji del stavka. V nekaterih tujih in vseh slovenskih predekumenskih prevodih se glasi “... **za svoje delo**”, predmet izdelovanja pa je večinoma **orodje(!)** in ne **orožje**. Če so prevajalci SSP hoteli povedati to, je njihova zamenjava zaimka **svoj** z **njegov** povsem zgrešena in niti najmanj ne prispeva k razumljivosti povedanega.

Če pa so prevajalci SSP hoteli povedati to, kar pravijo Angleži v svojem standardnem prevodu iz leta 2001 (“... a weapon **for its purpose**”, tj. ‘... orožje za njegov [orožja!] namen’), bi se njihov prevod ključne hebrejske besede **ma’aseh**, ki mdr. pomeni ‘dejanje’, ‘delo’ ali ‘posel’, moral tako kot v tem angleškem prevodu glasiti manj dobesedno, da bi bil razumljiv:

“Glej, jaz sem ustvaril kovača, ki razpihuje **goreče/žareče** oglje in **nareja/kuje** orožje za njegov namen” [SL].

Da bi tak prevod utegnil biti najbolj smisel, kaže nadaljevanje Gospodovih besed (“... in jaz sem ustvaril pokončevalca, da uničuje” [SSP 1996]), saj pokončevalec dejansko uničuje z orožjem, ki ga je v ta **namen** naredil kovač.

Kako nejasen je že v hebrejskem izvirniku ta stavek in koliko je prevedena Božja beseda v resnici sploh lahko zvesta svojim izvirnikom, pa pove podatek, da obstaja v angleščini najmanj osem različnih razlag spornih besed: “... an instrument for his work”, “... a weapon **for its work**”, “... a weapon fit **for its work**”, “... an instrument of war **by his work**”, “... weapons **as his work**”, “... a weapon **for his use**”, “... a weapon **for its purpose**”, “... weapons **of destruction**”! Že skoraj cinizem pa je, da so prevajalci starinski izraz **nareja**, ki se jim ni zdel dovolj dober, da bi ga pustili v besedilu, kjer je bil poldrugo stoletje, sami uporabili v opombi pod prav tem besedilom (“Bog namreč **nareja** mir in ustvarja gorje”; Izaija 54,15-17)!

In tudi veznik **dasi** so prevajalci v SSP kot kaki preveč zagrizeni lektorji dosledno zamenjali z bolj vsakdanjim **čeprav**, v uvodni opombi v *Sirahovo knjigo*, kjer ga prej seveda ni bilo, so ga pa napisali. Naj razume, kdor more!

d3) Še nekaj besed glede spremembe “ekumenskih” **otročičev** v “standardne” **otroke** (v Janezovem evangeliju 13,33 in 21,5).

Kakor je ta sprememba v vrstici 13,33 nepotrebna in celo v nasprotju z razglašeno zvestobo izvirniku (grško **teknia** pomeni ‘majhni otroci’, torej ‘otročiči’ in ne ‘otroci’!), pa je začetek stavka:

“**Otroci**, le malo časa bom še z vami” [SSP 1996]

vseeno velika izboljšava v primerjavi z nesmiselnim jubilejnim prevodom:

“**Moji ljubi**, le malo časa bom še med vami” [JUB 1984].

Toda najbolj prav bi bilo, da bi Jezusovo izjavo uskladili s predjubilejno slovensko obliko:

“Otročiči, še malo časa bom med vami” [EKU 1925-1974],

saj so **otročiči** pristen izraz, s katerim Janez Evangelist “razodeva Jezusovo domačnost z učenci”. A opombe s to razlago, ki je bila objavljena v jubilejni izdaji, v *SSP* ni več, kar je velika škoda.

Prav tako v *SSP* ni več opombe, ki bi bralcem pojasnila, da je v Jezusovem nagovoru v vrstici 21,5 uporabljena drugačna grška beseda (**paidia** [‘mladi otroci’, ‘dečki’]) kot v nagovoru v vrstici 13,33, ker se Jezus učencem, ki ga niso prepoznali, tedaj ni hotel takoj razkriti. To je torej razlog, zakaj so **otroci**, kakor je besedo **paidia** prevedel že Dalmatin, v stavku:

“Otroci, imate kaj **hrane**?” [SSP 1996]

izjemoma ustrežnejša rešitev kot ekumenski **otročiči**, da ne omenjam še manj posrečenih “jubilejnih” dečkov:

“Otročiči, ali imate kaj prigrizniti?” [EKU 1925-1974];

“Dečki, imate kaj **prigrizniti**?” [JUB 1984].

Od Dalmatina bi si v tem stavku ne glede na dobesedni pomen izvirne grške besede **prosphagion** (‘kar se je s kruhom’, tj. ‘ribe’) kazalo sposoditi tudi besedo **jesti**, ki slovenskim ušesom zveni precej bolje kot **prigrizniti** in se zdi ustrežnejša kot **hrana**:

“Otroci, imate li kaj **jesti**?” [Dalmatin 1584].

Primer neustreznega (dobesednega) prevoda oziroma vnosa tujih miselnih, stavčnih vzorcev je odlomek iz 47. psalma, ki je bil kot zanalašč edini med vsemi svetopisemskimi stihmi izbran za celostransko objavo v *Otrokovem prvem Svetem pismu* (2000), kjer mi je tudi “padel v oči”:

“Vsa ljudstva, **ploskajte z rokami, vzklikajte Bogu z glasom vriskanja!**” [SSP 1996].

V prejšnjih dveh prevodih sta stihja zelo drugačna:

“**Ploskajte vsa ljudstva, vriskajte Bogu z glasnim rajanjem!**” [JUB 1984];

“Vsa ljudstva, **ploskajte z rokami, vriskajte Bogu z veselim glasom!**” [EKU 1925-1974].

Ker Slovenci že z besedo **ploskajte** poveemo to, za kar npr. Angleži potrebujejo tri besede (**clap your hands**), Judje oziroma Hebrejci pa dve (**taka**, ki pomeni ‘udarec’ ali ‘plosk’, in **kaph**, ki pomeni ‘dlan’ ali ‘roka’), je prvi stih prav gotovo najboljše preveden v jubilejnem prevodu (“**Ploskajte vsa ljudstva**” - temu bi jaz dodal le vejico za “ploskajte”).

Drugi stih je slovenščini primerno prevedel že Dalmatin (v “**vukajte Bogu z veselim glasom**”), najnovejši prevod pa je od vseh najslabši. **Vrskanje** samo je namreč že **glas**, zato je “**glas vriskanja**” v slovenščini čudno in nepotrebno podvajanje (upam, da ne bo kdo po tem slabem zgledu začel govoriti in pisati še o glasovih jokanja, lajanja, pokanja, škripanja ipd.!), “**vzklikanje z glasom vriskanja**” pa še bolj čudna reč. Česa podobnega nisem našel niti v angleških prevodih *Svetega pisma* (tam se stih večinoma glasi “**shout to God with cries of joy**” ali “... with the **voice of joy**” ali “... with the **voice of triumph**” ali, v standardnem prevodu iz leta 2001, “... with **loud songs of joy**”) niti v drugih slovanskih prevodih, kjer prevladuje ‘**glas radosti**’ ali ‘**radostni glas**’. Za vse te prevode so zaslužne hebrejske besede **ruwa**, ki mdr. pomeni ‘veselo/zmagoslavno/odobravajoče vzklikati’, **qowl**, ki pomeni ‘glas’ ali ‘hrup’, in **rinnah**, ki pomeni dobesedno ‘zvoneč/doneč krik rotenja ali veselja/hvale’. Če njihov pomen vzamemo preveč dobesedno, res dobimo nekaj “vzklikanju z glasom vriskanja” podobnega, a za dobesedne prevode na splošno velja, da se jim dobri prevajalci izogibajo.

Najbolj slovenski prevod stihov iz 47. psalma, sestavljen iz različnih dosedanjih prevodov, bi se torej glasil:

“**Ploskajte, vsa ljudstva, vzklikajte Bogu z veselim/radostnim glasom!**” [SL].

Ni pa to edini sporni “glas vriskanja” v *SSP*. Najdemo ga namreč tudi v 42. psalmu,

kjer mu dela družbo z vidika slovenskosti podobno ponesrečeni **“glas hvale”**:

“... z glasom vriskanja in hvale med praznično množico” [SSP 1996].

V prejšnjih dveh prevodih je bil stih, katerega prvi del vsebuje v izvirniku poleg že opisanih hebrejskih besed **qowl** in **rinnah** še besedo **towdah** (‘hvala/zahvaljevanje s pesmijo’), neprimerno bolj slovenski (in povrh tudi bolj zvest izvirnemu pomenu ‘s pesmijo!’):

“... z glasnim vriskanjem in hvalnico med praznično množico” [JUB 1984];

“... med radostnim in hvalnim petjem v prazničnem zboru” [EKU 1925-1974].

Vsekakor je stih “vzklikajte Bogu z glasom vriskanja” najboljša potrditev pravilnosti ocene, da približevanje grško-hebrejskemu izvirniku pomeni oddaljevanje od slovenščine. Žalosti pa me predvsem to, da je bilo to oddaljevanje zavestno in hoteno.

Še dva primera neustreznega (dobesednega) prevoda:

a) Na začetku *Prve Mojzesove knjige* je stavek (1,26), ki ga je zaradi sopomenskosti hebrejskih besed **tselem** (‘podoba’ ali ‘podobnost’) in **demuwth** (‘podobnost’) izredno težko prevesti v lepo in razumljivo slovenščino, saj nimamo na voljo dveh dovolj različnih sopomenskih izrazov. A to ne more biti opravičilo za prevod, ki v slovenščini nima pravega smisla:

“Naredimo človeka po svoji podobi, kot svojo podobnost!” [SSP 1996].

V tem stavku namreč beseda **podobnost** ne more pomeniti nič drugega kot ‘podoba’, v takem pomenu pa je Slovenci ne uporabljamo. Najbrž res lahko rečemo, da se človek **“prepozna v Božjem po svoji podobnosti”** (torej po svoji lastnosti!), kot se je nekdo izrazil na spletu, nikakor pa ne, da je **“človek Božja podobnost”** ali kar so že pač s svojim prevodom mislili prevajalci SSP. Lahko pa seveda re-

čemo, da je **“človek Božja podoba”** oziroma **“podoba Boga”**.

V prejšnjih prevodih smo lahko večinoma brali precej bolj smiselne stavke, čeprav so za današnjo rabo bolj ali manj zastareli:

“Naredimo človeka po svoji podobi, nam sličnega” [EKU 1925-1974];

“Naredimo človeka po svoji podobi, ki nam bodi sličen” [Chráska 1914];

“Sturimo človeka po našim obrazi, inu podobi” [Japelj 1784-1786];

“Sturimo človeka, en Pild [tj. ‘podobo’], **kateri bo nam podoben”** [Dalmatin 1584].

Po moji oceni bi bil najboljši prevod iz ekumenske izdaje, v katerem bi srbohrvati- zem “sličnega” zamenjal slovenski izraz “podobnega”:

“Naredimo človeka po svoji podobi, nam podobnega” [SL].

Tako so ta stavke prevedli tudi Poljaki leta 1984 (**“... na Nasz obraz, podobnega Nam”**, pri čemer obraz pomeni ‘podoba’), enako pa se da razumeti – seveda ne dobesedno kot v SSP – tudi angleške prevode (npr. **“... in our own image, in the likeness of ourselves”** in **“... in our image, after our likeness”**, pri čemer likeness pomeni ‘podoba’, ne ‘podobnost’!).

b) V SSP so na slabše spremenili tudi drugi del 26. vrstice. V prejšnjem prevodu je bila namreč **“laznini”** par ujemajoča se beseda **“lazi”**, ne pa **“se plazi”**, ki bolj kot k **lazni- ni** (s tem so mišljeni črvi, stonoge ipd., katerih značilnost je, da lezejo, v širšem pomenu pa najbrž tudi plazilci) sodi k **plazilcem** (kar črvi pač niso):

“[N]aj gospoduje ... vsej lazni, ki lazi po zemlji!” [EKU 1925-1974];

“Gospoduje naj ... vsej lazni, ki se plazi po zemlji!” [SSP 1996].

Precej sprememb je bilo narejenih tudi v prevodu *Visoke pesmi*. Marsikaj se zdaj bere lepše kot prej, marsikaj pa žal ne, in tudi ne-

kaj pomenskih ali slovničnih napak je bilo narejenih. Poglejmo nekatere:

- Na začetku *Visoke pesmi* so **mladenke** iz ekumenske izdaje v *SSP* postale **dekleta**, ob robu besedila pa je ostal **zbor mladenk**! Ta nenavadna sprememba je povsem odveč tudi glede na izvirno besedilo, saj izraz **mladenka** pomeni "mlado dekle", hebrejska beseda 'al-mah' pa isto (in še 'devica').

- Stih "Skače čez gore, **poskakuje** čez griče" (2,8) iz prejšnjega prevoda je v *SSP* postal "skače čez gore, **preskakuje** griče". Glede na hebrejski izvirnik sta možna oba prevoda (**poskakuje** in **preskakuje**), glede na smisel povedanega je pa vsekakor boljši prejšnji prevod: čez visoke gore je namreč moral ženin skočiti, za premagovanje nizkih **gričev** pa so zadostovali poskoki. In res: če Angleži v svojih starejših prevodih berejo o preskakovanju gričev ("skipping upon the hills"), pa v standardnem prevodu iz leta 2001 berejo o poskakovanju čez griče ("bounding over the hills") - torej ravno nasprotno kot mi!

- Podobno velja za stih "Kot kos granatnega jabolka je tvoje **sence** za tvojo tenčico" (4,3). Prevajalci *SSP* v opombi sami priznavajo, da je pomen izvirne hebrejske besede nejasen in da bi lahko bilo mišljeno tudi lice, kakor je domnevno 'sence' prevedel že Dalmatin, zato se je treba vprašati, zakaj je bilo potem sploh treba spreminjati prejšnji prevod "Tvoja lica za tvojo tančico so kakor granatna jabolka" [EKU 1925-1974]? Vsakdo, ki je kdaj videl dekle rdečih lic ali pa je kot otrok gledal slikanico o Sneguljčici, ve, da so opevanja vredna kakor granatna jabolka rdeča dekleška lica, ne pa (rdeče in jabolku podobno?) sence, zato ni čudno, da so angleški prevajalci tudi v tem primeru šli v nasprotno smer kot naši: "your **temples**" ('senca') iz starih prevodov so v nekaterih novejših popravili v "your **cheeks**" ('lica').

- V stihih "pokaži mi svojo **postavo**, daj mi slišati svoj glas; zakaj tvoj glas je prijeten in tvoja **postava** prikupna" (2,14) je beseda

postava nadomestila besedo **obličje** (oziroma obraz), ki jo najdemo v vseh drugih slovenskih prevodih. Prevajalci *SSP* trdijo, da prevod 'obličje' izvira iz latinskega prevoda, 'postava' pa iz hebrejskega izvirnika. Toda hebrejska beseda **mar'eh** pomeni 'videz', 'pojava', 'kar se vidi', vse to pa celo bolj kot beseda **postava** zajema beseda **obličje**, saj žensko (človeka) ponavadi pogledamo v obraz, še posebej, če je obraz edino, 'kar se vidi' izpod obleke. Prevod 'obličje' prevladuje tudi v tujih prevodih, npr. slovanskih in novejših angleških ("let me see your **face** ..."). Redka izjema so nemški prevodi ("zeige mir deine **Gestalt** ..."), resnično salomonsko rešitev pa so našli prevajalci *The New American Bible* (1991) z "let me see **you** ...".

- V *SSP* so prevajalci precej pozornosti posvetili iskanju besed, ki bi glede na dvogovor med nevesto in ženinom morale biti v dvojini namesto v množini. A tudi pri tem so žal pretiravali: v dvojino so namreč dali celo **ustne** ("Kot škrlaten trak sta tvoji **ustni**" 4,3), ki so tako kot oči, nosnice, noge ali roke skoraj vedno v množini ("Tvoje **ustne** so kakor škrlaten trak" [EKU 1925-1974]), obvezno pa, kadar jih, kakor v *Visoki pesmi*, omenjamo skupaj z **očmi** in **lici**! Dvojina bi bila smiselna le, če bi bili v stihu **dve ustni** par **dvema trakovima**.

- Veznik **kakor** je bil v vseh stihih zamenjan s **kot**. V kakšnem primeru je tako mogoče res bolje, v večini pa ne, in sicer zato, ker se prvi veznik konča z '-r', ki se v izgovoru lepše zlije z drugimi črkami kot '-t' (primerjaj: "kakor čreda" - "kot čreda", "kakor golobi" - "kot golobi").

Z mešanimi občutki prebiram tudi "nove" Božje zapovedi v *Drugi* in *Peti Mojzesovi knjigi*. Če namreč lahko prevajalcem *SSP* štejem v dobro, da so slovenščini ustrezno prilagodili dobesedno preveden in zato neroden prvi del osme zapovedi:

“Ne govori krivega pričevanja zoper svojega bližnjega!” [EKU 1925-1974];

“Ne pričaj po krivem proti svojemu bližnjemu!” [SSP 1996],

jim tega, da so v vsakomur razumljiv jezik prevedeni srednji del četrte zapovedi, ki je bil nespremenjen celih 400 let, spremenili v dobesedno prevedenega, ne morem:

“Spoštuj očeta in mater ..., da boš dolgo živel in ti bo dobro v deželi ...” [EKU 1925-1974];

“Spoštuj očeta in mater ..., da se podaljšajo tvoji dnevi in da ti bo dobro na zemlji ...” [SSP 1996].

Nasprotno, zaradi tega cikcakanja prevajalcev SSP med izvirnimi (tj. dobesednimi) in neizvirnimi (tj. slovenščini prilagojenimi) deli zapovedi se vprašujem, ali ni bilo morda eno izmed njihovih vodil “spremeniti vse, kar se da”? Kajti če so bili zvesti vodilu zvestobe izvirniku, jim zapovedi o krivem pričevanju ni bilo treba spremeniti, če pa mu niso bili zvesti, jim ni bilo treba spremeniti zapovedi o spoštovanju staršev. In tudi ne druge zapovedi:

“Ne skruni imena Gospoda, svojega Boga.” [EKU 1925-1974],

ki je v tej obliki vsekakor bolj jasna kot v dobesedni:

“Ne izgovarjaj po nemarnem imena Gospoda, svojega Boga.” [SSP 1996].

Po zadnji različici je namreč mogoče med po nemarnem izgovorjeno ime Boga šteti tudi nedolžen vzklik “O, Bog!” ali “Za Božjo voljo!”, po prejšnji pač ne.

Komaj opazna, a zato nič manj odvečna pa je sprememba prve zapovedi:

“Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in vso dušo in vso močjo!” [EKU 1925-1974];

“Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem, z vso dušo in z vso močjo!” [SSP 1996].

V slovenščini namreč pri takšnem naštevanju zadostuje en ‘z’, zato se prevajalcem ne

bi bilo treba zgledovati po tujih jezikih, v katerih je ponavljanje tega predloga obvezno. Iz istega razloga je odveč tudi drugi ‘da’ v že obravnavani četrti zapovedi.

Da se spreminjanje svetopisemskega besedila pogosto vrti v začaranem krogu in s tem potrjuje lastno odvečnost, pa nazorno pokaže eden od številnih primerov (Luka 10,38) reinkarnacije Dalmatinovih besed ob njihovi 400-letnici:

“... Žena z imenom Marta ...” [Dalmatin 1584, Japelj 1784-1786];

“... Žena, Marta po imenu ...” [Wolf 1856-1859];

“... Žena, po imenu Marta ...” [Chráska 1914, ECU 1925-1974];

“... Žena z imenom Marta ...” [JUB 1984, SSP 1996].

Imena

Svetopisemska imena so del našega izročila, ne potrošni material

V SSP so opazno spremenjena tudi imena svetopisemskih oseb, krajev in knjig. O tem sem pisal v *Popravorpisu* in *Leksikonu napak*, zato bom tu ponovil ali povzel le nekatere ugotovitve (izpustil pa mdr. ugotovitve o imenih Daniel, Efrajim in Gabriel ter o imenu Sirah kot naslovu svetopisemske knjige).

Če prevajalci spremenijo malo znano ime Rafaimi v Rafajevci, to najbrž nikogar ne zmoti. Druga pesem pa je, če preimenujejo znamenitega Putifarja v Potifarja in če še bolj znamenitega Metuzalema, v prejšnjih prevodih večinoma imenovanega Matusala, poimenujejo z različico Matuzalem, ki pri nas ni v rabi. To so si prevajalci SSP privoščili kljub temu, da so si postavili pravilo, da se vrnejo k izvirni obliki imen, “če za odstopanje ni resnih razlogov v domačem izročilu”. Mar v SSKJ uslovarjeni izraz putifarka za “žensko, ki zapeljuje mlade moške”, ni dovolj re-

Cecilija Erika Grbec: Iz Misionesa.

sen razlog? Pa reklo “**star kot Metuzalem**” in beseda **metuzalem** (“zelo star človek”, “žival, ki živi zelo dolgo”)?

Posebno poglavje v zvezi s svetopisemskimi imeni so sklanjatvena čudesa, ki so nastala zaradi nekritičnega upoštevanja izvirnega hebrejskega poudarka na končnem ‘-a’. Upoštevanje tuje izreke namreč ne da vselej za slovenščino sprejemljivih rezultatov – še posebej ne, če je “odkritje” izvirne izreke novo, beseda pa že zelo stara. Tak primer je

ime **Urija**, ki je v slovenščini vedno bilo brez naglasa na ‘a’ (tudi v sodobnih delih, npr. v *Velikem splošnem leksikonu* iz leta 1997 in leksikonu *Judovstvo* iz leta 2001) in se je zato sklanjalo **Urija**, ne pa **Urijája**, kakor nas sili *SSP*. Še strašnejša pa je svojilna pridevniška oblika **Urijájev**, ki je v *SSP* nadomestila normalno obliko **Urijev**. V slovenščini smo do *SSP* tako naglaševali in sklanjali samo francoske priimke in besede (in to ne šele od “včeraj”), hebrejskih pač ne.

Ravnanje s svetopisemskimi imeni kot s potrošnim materialom, ki ga vrhu tega vržeš v smeti ne glede na to, ali ga še kdo rabi ali ne, ni in ne more biti sprejemljivo.

Učinek sprememb

Spreminjanje Božje besede je zelo podobno učenju nove vere

Če prevajalci *Sveto pismo* preveč spremenijo, ima lahko ves njihov trud ravno nasproten učinek od zaželenega: zanimanje za Božjo besedo se ne bo povečalo, vera se ne bo utrdila. Vera je namreč stvar srca, do srca pa seže vernikom tudi Božja beseda. A ker Božja beseda ni šele od včeraj, je naivno pričakovati, da bo njena nova različica zlahka oziroma brez škode nadomestila tisto, ki je v srcih vernikov od prej. Božja beseda se namreč v srca vernikov nalaga postopoma, že od zgodnjega otroštva, ko jim jo posredujejo starši, in se tam tudi usidra. Zato se vernik, ki kar naenkrat v cerkvah, medijih in knjigah ne sliši oziroma ne vidi več te ponotranjene različice Božje besede, ne more počutiti dosti drugače kot ob neprijetnih srečanjih z vsiljivimi gorečneži, ki ga skušajo proti njegovi volji spreobrniti v drugo vero. Takšnih spreobrnitvenih poskusov se s trdno vero ni težko ubraniti, proti novi veri v obliki preveč spremenjenega prevoda *Svetega pisma* pa kristjan nima drugega orožja, kot da se še bolj oklene starega prevoda in da hodi k maši tja, kjer berila in evangelije še bero iz starih knjig - če seveda v njegovem kraju ali okolici sploh še je kaka cerkev, kjer se sliši prejšnja različica Božje besede.

Posledice spreminjanja Božje besede - pa tudi molitev, verskih pesmi in imen praznikov ter prestavljanja svetniških godov! - bi torej lahko bile enako usodne kot posledice spreminjanja slovničnih in pravopisnih pravil, s katerimi nas vedno znova begajo jezikoslovci. Odpor šolarjev do učenja slovenske slovnice je že splošno znan, med odra-

slimi pa jih tudi ni veliko, ki bi trdili, da jim je v zvezi s pravopisom vse jasno in da ni težko slediti jezikoslovskim muham, ki so vse prevečkrat zgolj "muhe nekajletnice". In kakor je gotovo, da jezikoslovci s prepogostim in večinoma nepotrebnim šarjenjem po našem besednem zakladu večajo odpor do spoznavanja le-tega in s tem spodkopavajo enega od temeljev slovenstva, je gotovo tudi, da prepogosti in nepotrební posegi v *Sveto pismo*, molitve, verske pesmi, imena praznikov in godove svetnikov ne pripomorejo k priljubljenosti in svetosti le-teh in s tem tudi ne k trdnosti vere.

Vsekakor bi odgovorni pred spreminjanjem česa uveljavljenega vedno morali pomisliti na to, da vsaka takšna sprememba, če tudi je na papirju morda videti majhna in komaj opazna, v živo prizadene ljudi. Da je to res, sem nazorno pokazal leta 2005 v kritiki cerkvenih koledarjev (dostopna je na spletni strani www.popravopis.eu).

Ekskluzivnost prevoda

Slovenecem bi morali biti dostopni tudi starejši prevodi Svetega pisma

V zvezi s prevodi *Svetega pisma* pri nas se mi zdi nerazumljivo tudi dejstvo, da je v knjižni obliki naprodaj vedno samo ena različica Božje besede. Tudi po izidu SSP odgovorni prejšnje, ekumenske izdaje niso več ponatisnili. Odtlej je dostopna samo še v elektronski obliki v zbirki *Biblia Slovenica*, ki pa nikakor ne more nadomestiti knjižne izdaje, saj je računalniška različica uporabna predvsem za raziskovalce *Svetega pisma* in jezikoslovce, ne pa tudi za prebiranje v domačem naslanjaču ali v postelji pred spanjem.

V angleško govorečem svetu takšnega svetopisemskega enoumja ne poznajo. Tam je še vedno mogoče kupiti celo prevod z začetka 17. stoletja, t.i. *King James Version*, in to tako posebej kot skupaj s še enim ali tremi kasnejšimi prevodi v številnih primerjalnih iz-

dajah *Svetega pisma*, kakršno bi si zaslužili imeti tudi Slovenci. Kaj je lahko lepšega in bolj Bogu všečnega kot prebiranje in primerjanje dveh ali kar štirih različic Božje besede naenkrat? Angleško govoreči si lahko na ta način krepijo vero in bogatijo besedni zaklad, mi pa smo očitno vsakokrat znova obsojeni na eno samo tiskano različico Božje besede. Upam, da ne za večno.

Za začetek bi Svetopisemska družba Slovenije lahko izdala prečrkovano Dalmatinovo *Biblijo*, katere besedilo že ima na razpolago v elektronski obliki, sledili pa bi lahko tudi ponatisi najbolj priljubljenih kasnejših prevodov in izdaj (zlasti ekumenske in jubilejne izdaje ter znamenitih *Zgodb Svetega pisma* s konca 19. stoletja). Pravzaprav bi bila Svetopisemska družba Slovenije to glede na svoje poslanstvo tiskanja in širjenja Božje besede dolžna storiti. In prepričan sem, da zaradi tega ne bi bila na izgubi.

Kako naprej?

Do zares dobrega prevoda bi bilo mogoče priti le z upoštevanjem vseh prejšnjih prevodov

Med primerjanjem slovenskih prevodov *Svetega pisma* me je večkrat prešinilo, da bi še najboljšega bržkone dobili, če bi prevajalci oziroma v tem primeru sestavjalci iz vseh obstoječih prevodov skrbno izbrali najboljše jezikovne rešitve, seveda slogovno primerljive in primerne glede na sobesedilo ali vrsto besedila (pripoved, pismo, pogovor, reklo, psalm), in jih združili z opombami iz SSP,

ki so dejansko velikanska - po mojem mnenju največja - pridobitev novega prevoda v primerjavi z ekumensko izdajo.

Kako pomembno in nujno bi bilo pri snovanju oziroma sestavljanju prevoda vseh prevodov upoštevati vse dosedanje prevode, sem ponazoril že s stihi 47. psalma, tu pa navedam še stavek iz Chráskevega prevoda enega od pogovorov (II,9):

“... a pravične **otme njih spoznanje**” [Chráska 1914],

ki s svojo slogovno in sporočilno vrednostjo, značilno in bistveno za pogovore, še vedno presega kasnejše prevajalske dosežke 20. stoletja:

“... pravični pa **se rešujejo s spoznanjem**” [SSP 1996];

“... pravični pa **ga** [tj. bližnjega] **z znanjem rešujejo**” [EKU 1925-1974].

Stavek češkega(!) prevajalca Antonina Chráske, na katerega sem naletel med prelistavanjem neke jehovske knjižice, me spominja na reklo “resnice je zmaga”, ki je zaradi svoje jedrnatosti, neponovljivosti in celo neprevedljivosti v marsikateri jezik eden od zaščitnih znakov bogastva slovenščine. Predvsem pa prav stavki, kakršen je Chráskov, naredijo *Sveto pismo* še bolj sveto, hkrati pa so lahko verniku tudi neizčrpen vir jezikovnega navdiha. Vsekakor nam *Sveto pismo* nikoli ni bilo zgolj posrednik Božje besede, marveč tudi zakladnica slovenske pisane in govorene besede.

Upam, da bom kaj takega lahko zatrdil tudi za naslednji slovenski prevod ali priredbo prevoda *Svetega pisma*.